

Gulaskuddannotáhtta - Ođđa rámmaplána lánkaásahus Sámi allaskuvlla sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpuid 1.–7. dássái ja 5.–10. dássái

1. Rámmaplána lánkaásahusa duogáš Sámi allaskuvlla sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpuin

Gulaskuddannotáhtta fátmasta erenoamážit sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpu Sámi allaskuvllas.

Lánkaásahusevttohus gullá rámmaplánii sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpuid 1.-7. dássái ja 5.-10. dássái, maid Sámi allaskuvla lágida. Lánkaásahusevttohus vuodđuda guovtti evttohussii, main nubbi lea sámi rámmaplánalávdegotti evttohus skábmamánu 2. beaivvi 2009 ja nubbi lea našunála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpu lánkaásahusevttohus, man departemeanta sáddii gulaskuddamii skábmamánu 6. beaivvi 2009. Ohpuid lágideapmi, struktuvra ja eanas dajaldagat leat goappaš lánkaásahusevttohusain oalle ovttaláganat.

Čujuhit našunála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpu gulaskuddannotáhtii dalle, go lánkaásahusdajaldagat leat ovttaláganat, geahča ovddabealde namuhuvvon Máhttodepartemeantta reivve.

Sierra vai oktasaš lánkaásahus:

Lávdegotti árvvoštallan:

Sámi rámmaplánalávdegoddi lea guorahallan sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpu guovttelágan lánkaásahusčovdosa:

1. Oktasaš lánkaásahus, masa biddjojít sierra mearrádušat ja vejolaš spiehkasteamit, mat gustojit sámi oahpaheaddjeohppui.
2. Sierra lánkaásahus sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui.

Sámi rámmaplánalávdegoddi lea mearridan evttohit sierra lánkaásahusa sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui. Lávdegotti ákkastallamat golggotmánu 29. beaivvi 2009 čudjet ná: " *Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpu sierra lánkaásahus čalmmustahtta ja ovddida sámiid oktasaš áigumuša beassat ásahit iežaset oahppo- ja skuvlenásahusaid ja beassat mearridit daid sisdoaluid. Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohpu lánkaásahus lea lánkin dan guvlui, mainna sámiid iešmearrideapmi dahkko duohtan ja čalmmustahttojuvvo Norggas ja eará Davviriikkain. Dat addá stuorát autonomiija hábmet ohpuid sisdoaluid dakkárin, ahte dat speadjalastet sámi servodagaid dálá ja boahttevaš dárbbuid, nu mo maiddái Norgga dohkkehan riikkaidgaskasaš soahpamušain ILO 169 (§ 27) ja álgoálbmotjulggastusas (2007, § 14) daddjo. Sierra lánkaásahus sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui čielgasit profílere, ovddida ja čalmmustahtta sámi áššiid.*"

Departemeantta árvvoštallan:

Departemeanta oaidná dehálažžan doalahit, ahte leat ollu oktasašvuodat sámi
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus ja našunála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus.
Departemeanta vällje almmatge nannosit deattuhit lávdegotti árvvoštallamiid, main čujuhuvvo
sierra lánkaásahusa ovdamuniide. Dan dihte sáddejuvvo gulaskuddamii sierra
lánkaásahusevttohus vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui, man Sámi allaskuvla lágida.

Departemeantta mielas lea maiddá dárbbalaš oainnusmahttit sámi beliid našunála
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus. Dan dihte namuhuvvo našunála
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu lánkaásahusa ulbmilparagrafas sámi mánáid
oahpahasvuogitvuohta.

2. Ovttaskas paragrafat mearkkašumiiguin

§ 1 – DOAIBMAVIIDODAT JA ULBMIL

Lávdegotti lánkaásahusevttohus

*Lánkaásahus gusto universitehtaide ja allaskuvllaide Norgga, mat fáallet sámi
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu ja leat akkrediterejuvvon universitehtaid ja allaskuvllaid
lága § 1-2 ja § 3-1 vuodul.*

*Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu lea ovttárvosaš našunála
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin.*

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu oahpahasgiellan lea sámeigiella.

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu vuodđogeaddjin lea sáme kultuvra ja sámeservodat,
mas sámi oahppanáddejumit ja oahpahasvuogit leat vuolggasadjin. Sámi
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu addá mánggabealat máhtu sámi dilálašvuodain.

*Lánkaásahus gusto 4-jagáš vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui. Lánkaásahus meroštallá sámi
vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid 1.-7. dási ja 5.-10. dási rámmaid. Lánkaásahusa ulbmil
lea sihkkarastit, ahte oahpaheaddjeoahppoinstitušuvnnat fáallet integrerejuvvon, profješuvdnii
ráhkkanahtti ja dutkanvuodđosaš vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid main lea alla fágalaš
kvalitehta. Oahput galget čuovvut Oahpahaslága ja vuodđooahpahasii gustovaš
oahppoplánaid.*

*Institušuvnnat galget lágidit integrerejuvvon vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid, main lea
ollisvuohta ja oktiigullelašvuohta teorija- ja hárbhallanoahpuiguin, fágaiguin ja
fágadidaktihkain ja fágaid gaskkas. Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput galget addit
kandidáhtaide nana fágalaš ja didáktalaš
máhtuid, gealbudahttit sin atnit ávkin dutkama oahpaheaddjeámmáhis ja ámmátlaš
ovdáneamis jeavddalaččat. Oahpuid iešvuohtan lea lagas ovttasdoaibman
profješuvdnasurrggiiguin ja iešguđetlágan servodatdoibmiiguin. Oahput galget čatnat
oahpaheaddjeámmáha historjjálaš kontekstii ja áigeovuodilis servodatperspektiivii, ja
oahpahit kritihkalaččat reflekeret ja hukset profješuvdnaádejumii. Sámi
oahpaheaddjeoahppu galgá čatnat oahpaheaddjeámmáha sámi oktavuhtii ja
álgoálbmotoktavuhtii.*

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput kvalifiserejit kandidáhtaid bastit oahpahit sámi dilálašvuodaid birra ja sii galget diehtit sámi mánáid oahppovuoigatvuodaid, mat albmanit oahpahuslágas ja vuoddoahpahussii gustovaš oahppoplánain.

Mearkkašumit § 1

A) Láhkaásahusa doaibmaviidodat:

Lávdegotti árvvoštallan

Lávdegoddi evttoha dán áddejumi čatnat *"universitehtaide ja allaskuvllaide mat fáallet sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu"*. Departemeanta lea didolaš, ahte lávdegoddi lea digaštallan evttohusa.

Departemeantta árvvoštallan:

Departemeanta deattuha, ahte láhkaásahusa doaibmaviidodat gusto vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui, man Sámi allaskuvla lágida. Mii čujuhit Stuoradiggedieđáhussii nr. 11 (2008-2009):

"Sámi allaskuvla lea áidna ásahus mii fállá ollislaš sámi mánáidgárde- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu. Oahpahusgiellan lea sámeigiella, eanas dáhpáhusain davvisámeigiella. Allaskuvllas lea maiddá i ovddasvástádus julevsámeigielas ja máttasámeigielas. (...). Berre leat vejolaš váldit oahpaheaddjeoahpu, mas erenoamáš deaddu lea davvi-, julev-, máttasámeigielas ja kultuvrras. Bodáddjå ja Davvi-Trøndelåga allaskuvllaid ovddasvástádussan lea fállat julevsáme- ja máttasámeigiela ja kultuvrra oahpahusa, mat lea oahpaheaddjeoahpu oassin dahje viidáset oahppun. Sámi allaskuvllas lea našunåla ovddasvástádus sámi oahpaheaddjeoahpus ja oktiordnet fierpmådathuksema Bodáddjå ja Davvi-Trøndelåga allaskuvllaiguin.

Departemeanta árvvoštallå lávdegotti evttohusa buktit stuora organiseren ja ekonomalaš váikkuhusaidd, mat eai lean rámmaplånalávdegotti mandåhta oassin. Departemeantta oaidnu doalahuvvo, nu mo dat ovdanbohtå Stuoradiggedieđåhusas nr. 11 (2008-2009). Departemeantta evttohus bohtå ovdån låhkaåsahusevttohusa mielddusteavsttas.

B) Sámeigiella geatnegahtton oahpahusgiellan:

Lávdegotti árvvoštallan:

Lávdegoddi evttoha ahte sámi oahpaheaddjeoahpu oahpahusgiellan lea sámeigiella.

Lávdegoddi ákkastallå åšši nå: *"Såmi råmmaplånalávdegoddi dåhttu erenoamážit čujuhit ålgoålbmotjulggaštusa artihkkalii 14, § 1, mii deattuha vuoigatvuođa oahppat ja oåžžut oahpahusa ålgoålbmogiid iežaset giellain ja iežaset oahppan- ja oahpahusvugiin. Åkkastallan vuodđuda oahpahuslåga §:i 6-1 ja mearkkaša davvi-, julev- ja máttasåmeigiela, ja lea maiddá i čadnojuvvon såmelåga giellanjuolggadusaide. Såmelåga § 1-5 vuodul lea såmeigiella dåssålagaid dårogiellain."*

Lávdegoddi lea maiddá i fuomåsuhtån ahte såmeigiella oahpahusgiellan lea erenoamáš dårbbåšlåš ovddidit såmeigiela akademalaš giellan, mii fas lea dehålåš vai bastå oahpahit buot skuvlafågain såmegilli. Lávdegoddi oaivvilda, ahte go låhkaåsahusas mearriduvvo såmeigiella leat oahpahusgiellan Sámi allaskuvllas, de dåt doarju Råddehusa giellapolitihka nu mo dat

ovdanboahhtá earret eará Sámegeielaid doaimaplánas (2009) ja St. dieđáhusas nr. 23 (2007-2008). Departemeantta evttohus boahhtá ovdán lánkaásahusevttohusas, mii lea mielddusin.

Departemeantta árvvoštallan:

Departemeanta lea ovttamielalaš lándegottiin, ahte sámegeiella galgá leat oahpahusgeiellan Sámi allaskuvlla vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin. Departemeanta evttoha, ahte dárogeiella galgá leat geatnegahtton vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1. - 7. dásis. Dán fága galgá oahpahit dárogeilli. Departemeantta áddejumi mielde váilu velá veahá bargu ovdalge sámegeielas leat buot dajaldagat ollislaččat sámegeilli buot fágaide.

Dan dihte departemeanta evttoha veahá ložžet gáibádusa ahte sámegeiella lea oahpahusgeiellan, ja lasihit dajaldaga "nu guhkás go vejolaš". Departemeantta evttohus boahhtá ovdán lánkaásahusevttohusas, mii lea mielddusin.

§ 2 OAHPPANJOKSOSAT

Lándegotti lánkaásahusevttohus

Oktasaš oahppanjoksosat kandidáhtaide goappaš oahpuin:

Oahppanjoksosat biddjojit dán guovtti vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu fágaid sisdoaluid ja bargovugiid oktavuhtii.

MÁHTTU

Kandidáhtas

- *lea máhttu skuvlla ja oahpaheaddjeámmáha iešvuodain, historjjás, ovdáneamis ja sajádagas sámi servodagas ja servodagas muđui, ja skuvlla ulbmila, árvovuodu, lágaid, gustovaš oahppoplánaid ja iešgudetlágan ohppiid vuoigatvuodaid birra*
- *lea máhttu mánáin, geat leat váttis diliin ja mánáid vuoigatvuodain našunála ja riikkaidgaskasaš perspektiivvas, riikkaidgaskasaš šiehtadusaid vuodul, álgoálbmotjulggaštusaid ja našunála lágaid vuodul*
- *lea máhttu sámi, našunála ja riikkaidgaskasaš dutkan- ja ovddidanbargguin mat gusket oahpaheaddjeámmáhii*
- *lea máhttu sámi árbevirolaš máhtus ovttaskas fágasurggiin*
- *lea máhttu sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddandilálašvuodaid hástalusain*

GÁLGGAT

Kandidáhtta

- *máhtta iešheanalaččat ja ovttas earáiguin plánet, čađahit ja reflekeret oahpaheami fágaid sikkobealde ja fágaid rastá, mas vuolggasadjin leat sámi árbevirolaš máhttu, ja dutkan- ja vásáhusvuodđosaš máhtu*
- *hálddaša njálmmálaš ja čálalaš sámegeiella, máhtta ámmátlaš giellageavaheami ja máhtta oahpahit sámegeilli iežas fágain*
- *máhtta lágidit dili mii ovddida fidnoálggahangealbbu (entreprenørskap) ja máhtta searvvahit oahpaheapmái báikkálaš bargo- ja servodateallima, árbediehtoguddiid ja resursaolbmuid*
- *máhtta ávkin atnit sámi oahppan- ja oahpahanvugiid*

OPPALAŠ GELBBOLAŠVUOHTA

Kandidáhtta

- *bastá oaččuhit ámmátlaš searvevuoda sámi oahpaheddjiid gaskkas dainna ulbmiliin ahte ovdánahttit buori geavada ja ámmátetihkalaš vuodđojuolggi maiddá riikkarájiid rastá*
- *bastá nannet sámi, álgoálbmot ja riikkaidgaskasaš skuvlaoaimmaid*
- *bastá doarjut sámi mánáid ja nuoraid ovdáneami ja identitehtahuksema*

Mearkkašumit § 2

Lávdegotti árvvoštallan

Sámi rámmaplánalávdegoddi lea ráhkadan sierra oahppanjoksosiid sámi gelbbolašvuoda hárrái, mat leat našunála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu oahppanjoksosiid lassin, dahje leat earáhuhttojuvvon hámis.

Departemeantta árvvoštallan

Departemeanta oaivvilda dárbbášlažžan, ahte sámi bealit bohtet čielgasit oidnosii dáin válddahusain ja doarju lávdegotti ollislaččat.

§ 3 SIERRANAHTTI VUODĐOSKUVLAOAHPAHEADDJEOAHPU STRUKTUVRA

Lávdegotti lánkaásahusevttohus

(1) Spesialiserema ja fágalaš ovttasteami gáibádusat

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput leat spesialiserejuvvon skuvlla ahkeluohkáide, ja gealbudahttet oahpahit jogo 1.-7. dásis dahje 5.-10.dásis. Oahput lágiduvvojit guovtti čielgasit meroštallojuvvon ja sierranas vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppun vugiiguin, mat sihkkarastet progrešuvnna ollislaš profešuvdnaoahpus.

Njealjijagáš oahpaheaddjeoahpu 1.-7. dássi doallá sisttis dábálaččat unnimusat njeallje oahpahusfága, main unnimusat okta fága lea 60 oahppočuoggá ja eará fágat leat unnimusat 30 oahppočuoggá. Fágačoakkáhasas lea okta 30 oahppočuoggá skuvlii guoskevaš fága, mii ii leat oahpahusfága.

Váldodeaddu galgá leat álgooahpahus. Masteroahpuin joatkin goalmmát oahppojagi manjá sáhtá buhttet ovttá oahpahusfága.

Njealjijagáš oahpaheaddjeoahpu 5.-10. dássi doallá sisttis dábálaččat unnimusat golbma oahpahusfága, main unnimusat guovtti fágas leat 60 oahppočuoggá goappásge. Ovttá oahpahusfága sáhtá buhttet ovtastumiin, mas lea okta 30 oahppočuoggá oahpahusfága ja 30 oahppočuoggá skuvlarelevánta fága. Masteroahpuin joatkin goalmmát oahppojagi manjá sáhtá buhttet ovttá oahpahusfága.

(2) Geatnegahtton fágat, fágaid ja hárbhallanoahpahusa viidodat

Goappaš oahpuin galgá hárbhallanoahppu doallat sisttis bagadallama ja árvvoštallama buot oahppojagiin. Hárbhallanoahppu lea integrerejuvvon oassin buot oahppofágain.

Hárbhallanoahpu viidodat lea unnimusat 100 beaivvi njealji jagis; unnimusat 80 beaivvi golmma vuosttaš oahppojagi, unnimusat 20 beaivvi manemus oahppojagi.

Hárbhallanoahppu čađahuvvo vuodđoskuvllas ja juhkkjuvvo sihke vuolit ja alit ahkeluohkáide dan oahpposuorggis, masa oahppu gealbudahtá. Hárbhallanoahpus galgá

leat progresaivna ja heivehuvvot studeanttaid válljenfágaide buot oahppojagiin ja čadnojuvvot iešguđetlágan skuvlaoaimmaide.
Hárjehallanoahpu lágideapmi berre speadjalastit miehtásámi perspektiivvaid ja čadahuvvot unnimusat guovtti Davviriikka skuvllain.

Buot oahpahusfágain galgá leat fágadidaktihkka ja leat profesaivdnii gullelaš oahpaheaddjeoahppofágit. Buot oahpahusfágain, skuvlarelevánta fágain ja fáddájoavkkuin galgá dutkan leat vuodđun ja čanastuvvot dutkanaktiivvalaš fágabirrasiidna.

Bachelorbargu lea geatnegahtton goalmmát oahppojagi. Barggu viidodat lea 15 oahppočuoggá pedagogihka ja oahppimáhtu oahppoollisvuodas. Dieđateoriija ja –metodat galget čadnojuvvot bachelorbargui. Bachelorbargu galgá profesaivdnii gullelaš ja temáhtalaččat čatnasit pedagogihkkii ja oahppimáhtui ja/dahje eará fágaid. Barggus berre leat sámi perspektiiva dahje álgoálbmotperspektiiva.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1.-7. dásis leat geatnegahtton fágain pedagogihka ja oahppimáhtu 60 oahppočuoggá, matematihkka 30 oahppočuoggá ja sámegealla 30 oahppočuoggá.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5.-10. dásis leat geatnegahtton fágain pedagogihka ja oahppimáhtu 60 oahppočuoggá ja sámegealla 30 oahppočuoggá.

Oahpaheaddjioahppoinstitušuvnnat galget lágidit dili, vai studeanttat besset váldit riikkaidgaskasaš lohkanbaji 4-jagáš vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus.

(3) Oahpuid lágideapmi

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1.-7. dássi:

1.- 3. oahppojahki:

-Hárjehallanoahppu

-Pedagogihkka ja oahppimáhtu 60 oahppočuoggá (juhkkajuvvo dábálaččat 15+15+30)

-Matematihkka 30 oahppočuoggá

-Sámegealla 30 oahppočuoggá (álggahuvvo dábálaččat vuosttaš oahppojagi)

-Oahpahusfága 60 oahppočuoggá (dábálaččat 30+30 oč.,main vejolaččat okta lea leat skuvlarelevánta fága)

4.oahppojahki:

-Hárjehallanoahppu

-Oahpahusfága 60 oahppočuoggá, dahje guokte 30 oč. fága, nubbi sáhtta leat 30 oč. skuvlarelevánta fága.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5. -10. dássi:

1.- 3. oahppojahki:

-Hárjehallanoahppu

-Pedagogihkka ja oahppimáhtu 60 oahppočuoggá (juhkkajuvvo dábálaččat 15 +15+30)

-Sámegealla 30 oahppočuoggá (álggahuvvo dábálaččat vuosttaš oahppojagi)

Oahpahusfága 90 oahppočuoggá (dábálaččat 60+30, main okta lea skuvlarelevánta fága)

4.oahppojahki:

-Hárjehallanoahppu

-Oahpahusfága 60 oahppočuoggá, dahje guokte 30 oč. fága, nubbi sáhtta leat 30 oč. skuvlarelevánta fága.

Mearkkašumit § 3

a) Sirdašuvvan oahppoinstitušuvnnas nubbái ja internašunaliseren

Lávdegotti árvvoštallan

Lávdegoddi evttoha sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui dávgasut fágajuogu go našunála vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus. Dan sadjái go mearridit fágajuogu golmma oassái: 1.-2. oahppojahkái ja 3. ja 4. oahppojahkái, evttoha sámi lávdegoddi guokte oasi: 1.-3. oahppojahki ja 4. oahppojahki. Sámi oahpaheaddjeoahpus leat studeantajoavkkut smávvat. Lea dárbbaslaš organiseret fágajuogu dávggasin, iige čatnat ovttá oahppojagi seamma čavgadit go našunála lánkaásahusas, vai bastá doaibmat beaktilit ja fállat oahpahusfágaid buriin fágalaš govvodagain. Lávdegotti ággan lea "go pedagogihkas ja oahppimáhtus oktan hárjehallamiin, ja buot eará fágain, lea oahpahus sámegillii ja lea sámi perspektiiva". Lávdegotti mielas dárbbasuvvojit golbma jotkkolaš oahppojagi, vai studeantat ohppet doarvái bures sámegiela ja oahpu sisdoalu. Dávgasis organiseren maiddá buorida vejolašvuodaid čuovvut ja ieš oassálastit allaskuvlla dutkan- ja ovddidanbargguide.

Lávdegoddi evttoha maiddá organiseret hárjehallanoahpu nuppe ládje go našunála lánkaásahusas. Dát čatnasa muhtin muddui fágaid juohkimii, geahča ovdalis. Hárjehallan šaddá dávgasut, go 80 beaivvi hárjehallama váldá golmma vuosttaš oahppojagi ja 20 beaivvi mañemus oahppojagi.

Lávdegoddi evttoha hárjehallanoahpu lágidit nu, ahte dat speadjalastá miehtásámi perspektiivva ja čađahuvvo unnimusat guovtti Davviriikka skuvllain.

Departemeantta árvvoštallan

Departemeantta doarju lávdegotti árvvoštallamiid earret evttohusa ahte čađahit hárjehallama unnimusat guovtti Davviriikka skuvllain. Departemeanttas ii leat lánkavuoddu geatnegahttit eará riikkaid fállat hárjehallama. Dát ii almmatge hehte Sámi allaskuvlla hukset hárjehallanovttasbargošiehtadusaid rastá riikkarájiid. Departemeantta evttohus boahtá ovdan lánkaásahusevttohusas, mii lea mielddusin.

b) Dárogielda geatnegahtton vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 1. – 7. dásis

Lávdegotti árvvoštallan

Sámi rámmaplánalávdegoddi evttoha ahte dárogielda ii leat geatnegahtton fágan 1. – 7. dási vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus. Lávdegoddi čállá: "Jus sámi oahpaheaddjeoahpus galget leat golbma geatnegahtton fága, de 1.- 7. dási studeanttaide báhcet válljenvejolašvuohtan dušše 90 oahppočuoggá. Váikkuhussan lea, ahte gáržžes válljenmunni ii govčča skuvllaid dárbbu, mii guoská oahpahusfágaid fágalaš govvodahkii. Lávdegotti mielas sáhttet studeanttat, geat háliidit oahpahit dárogielda fágan dahje eará Davviriikkaid váldogielaid, váldit dárogielda válljejuvvon oahpahusfágan.

Departemeantta árvvoštallan:

Departemeantta mielas lea dárbbášlaš gáibidit 30 oahppočuoggá dárogiela geatnegahtton fágan 1. – 7. dási vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus. Mánát, geain lea sámeigiella vuosttaš-dahje nubbingiellan, galget oahppat dárogiela oahpahuslága mearrádusaid § 2.3 vuodul. Dan dihtii galget oahpaheaddjit, geat oahpahit sámi hálddašanguovllu skuvllain, leat gelbbolaččat oahpahit dárogiela sámemánáide. Almmá dákkár gelbbolašvuoda haga leat sin bargovejolašvuodat gáržžiduvvon. Jus dárogiella ii leat geatnegahtton fágan Sámi allaskuvlla oahpaheaddjeoahpus, de lassána hástalus oažžut gelbbolaš oahpaheddjiid sámi skuvllaide.

Departemeanta oaidná lávdegotti ákka ahte geatnegahtton dárogiellafága gáržžida válljenfágaid, muhto oaivvilda dehálabbon, ahte buot sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjit ožžot gelbbolašvuoda oahpahit sihke dáčča ja sámi skuvllas, ja bastet oahpahit dárogiela sámi mánáide. Departemeantta evttohus bohtá ovdán lánkaásahusevttohusa mieldeusteavsttas.

c) Geatnegahtton fágat vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5. – 10. dásis

Lávdegotti árvvoštallan

Sámi rámmaplánalávdegoddi evttoha sámeigiela 30 oahppočuoggá geatnegahtton fágan 5. – 10. dásis. Lávdegoddi ákkastallá, ahte dát oahpaheaddjit galget oahpahit sámeigillii iežaset fágain.

Lávdegoddi čállá viidáset: *"Seamma ládje go Stuoradiggediedáhus nr. 11 (2008-2009) ákkastallá dárogiellafága mávssolašvuoda našunála oahpaheaddjeoahpus, man mielde dárogiellafága galgá fuolahit vuodđogálggaid, de háliida sámi rámmaplánalávdegoddi čalmmustahhtit sámeigiela sajádaga sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus. Sámeigiella galgá nannet sámi ohppiid vuodđogálggaid lohkamis, čállimis ja njálmmálaš ovdanbuktimis.* Lávdegoddi evttoha, ahte dábálaččat sámeigiela fága (30 oč.) álggahuvvo vuosttaš oahppoajagi.

Lávdegotti jodiheaddji lea mañnil čilgen lasi ja čujuhan ahte sámeigiella dárbbáša nannosit sihkarastima go dárogiella, dan dihtii go sámeigiella lea áitojuvvon álgoálbmot- ja unnitlogugiella. Čujuhuvvo Ođastusa 97 (O97S) árvvoštallamii. Das gávnnavuvvui ahte sámeigiela oahpahus nuoraidskuvladásis lea rašes dilis sámeigiela hálddašanguovllus. Sivvan lea earret eará go skuvllain váilot sámeigielat fágaoahpaheaddjit dahje oahpaheaddjit, geat leat gelbbolaččat oahpahit sámeigillii iešgudetge fágain, vaikko ohppiin lea vuoigatvuohta oažžut oahpaha sámeigielas. Cuigejuvvo dasa ahte dárbbášuvvojit nannosit doaibmabijut, maiguin oččodit eambo sámeigielat fágaoahpaheddjiid gokčat dáid dárbbuid. Erenoamáš dárbbášlaš lea 5.-10. dási oahpaheddjiide addit gelbbolašvuoda oahpahit sámeigillii buot fágain ja ovddidit sámeigielat fágaterminologiija ja resurssaid ja oahpponeavvuid.

Lávdegoddi digaštalai vejolašvuoda mearridit sámeigiela geatnegahtton 60 oahppočuoggá fágan, muhto árvvoštalai ahte fágačoakkáhusas dárbbášuvvo fágalaš govdotat, ja nu mearridii lávdegoddi ahte 30 oahppočuoggá leat doarvái.

Departemeantta árvvoštallan

Stuoradiggediedáhusas nr. 11 (2008-2009) *Læreren – rollen og utdanningen (Oahpaheaddji –rolla ja oahppu)* geažuhuvvui ahte departemeanta sirdá válddi Sámi allaskuvllii hábmet ođđa oahpaheaddjeoahpu struktuvrra ja lágideami, muhto seammás galgá dát čuovvut našunála bajimus mearrádusrámmaid. Evttohus, ahte sámeigiella 30 oahppočuoggá lea geatnegahtton fágan 5. – 10. dási vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus, rihkku prinsihpa ahte dán dásis eai leat geatnegahtton fágat, earret go 60 oahppočuoggá pedagogihkka ja oahppimáhttu.

Departemeanta lea ovttamielalaš lávdegottiin, ahte studeanttaid sámegiela giellaoahpalaš gelbbolašvuoda, terminologiija ja terminologiija ovddideami berre nannet, vai sii bastet oahpahit sámegillii iežaset fágain. Departemeanta čujuha Sisaváldinláhkaásahusa mearrádusaide, mat eaktudit sámegiela gelbbolašvuoda beassat sámi oahpaheaddjeohppui. Eaktun beassat sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeohppui lea, ahte studeanttain lea dohkálaš fágalaš dássi sámegielas.

Departemeantta beroštupmi lea ahte sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu studeanttain galgá leat seammá välljenmunni ja seammalágan fágalaš čiekŋudangáibádušat go našunála oahpaheaddjeoahpus. Jus mearrida 30 oahppočuoggá ovttá geatnegahtton fágii, mainna álgá vuosttaš oahppoŋagi, de gáržžida välljenvejolašvuoda ja nu maid vejolašvuoda fágalaš govdodahkii ja čiekŋudeapmái. Studeanttain, geat váldet 5. – 10. dási oahpaheaddjeoahpu, leat dábálaččat golbma oahpahušfága, ja nuoraidskuvladásis gáibiduvvo unnimusat 60 oahppočuoggá oahppu máŋgga oahpahušfágas go galgá oahpahit dain fágain. Lea erenoamáš dehálaš ahte sámi vuodđoskuvlla oahpaheddiin lea fágalaš govdodat earret eará danne, go sámeovuolluid skuvllat leat oalle smávvat. Viidáset dieđiha St. dieđáhus nr. 11 (2008-2009) ahte "*fágalaš gelbbolašvuodta boahhteáiggis čatnasa eambbo oahpaheapmái iige duššefal virgádeapmái*". Departemeanttas ipmirdit, ahte lávdegoddi lea vihkkedallan guokte vejolašvuoda: nuppi bealis vejolašvuoda fágalaš čiekŋudeapmái ja fágalaš govdodahkii ja nuppi bealis dárbbu nannet sámegiela oahpahuš, terminologiija ja terminologiija ovddideami. Departemeantta oaidná, man váttis vihkkedallan dát lea, muhto hástala allaskuvlla guorahallat oahpahuš organiserema vai goappaš beliid sáhtá váldit vuhtii.

Departemeanta evttoha, ahte dan seammás go bargá fágalaš njuolggadusaiguin ja fágaplánaiguin, main áigemeari lea ođđajagemánu 20. beaivi, de várre maiddá dili bargat fágaid organiseremiin, vai dárbbalaš giella- ja terminologiija oahpahuš sáhtá integreret iešguđetge fágaovttadahkii. Departemeanta vällje sáddet gulaskuddamii 5. – 10. dási vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu mearrádusevttohusa, mii geatnegahtton fágaid dáfus čuovvu našunála oahpu. Almmatge dáhttu sakka deattuhit njuolggadusbarggu bohtosiid, ja nu maiddá dán oassái gullelaš gulaskuddancealkámušaid, ovdalgo mearriduvvo loahpalaččat. Departemeantta evttohus boahdá ovdán láhkaásahusevttohusa mielddusteavsttas.

d) Bahcelorbargu

Lávdegotti árvvoštallan

Sámi rámmaplánalávdegoddi oaivvilda bachelorbarggu galgat speadjalastit sámi dahje álgoálbmotperspektiivva. Ákkastallama vuodustussan daddjo, ahte studeanttaide lea dehálaš oažžut gelbbolašvuoda sápmelaččaid ja álgoálbmogiid mihtilmas oahpahuš- ja oahppanvugiin ja máhttit reflekeret dáid oahpus ja geavatlaš barggus.

Departemeantta árvvoštallan

Departemeanta doarju lávdegotti evttohusa ahte bachelorbarggu galgat speadjalastit sámi dahje álgoálbmotperspektiivva.

e) Gelbbolašvuodáláhkaásahus

Lávdegotti árvvoštallan

Lávdegoddi evttoha rievdadit Gelbbolašvuodaláhkaásahusa (Kompetanseforskriften), (Oahpahušlága láhkaásahusa § 14) nu, ahte go oahpaheaddji virgáduvvo nuoraidskuvladásis sámegeiellafága oahpaheaddjin, galgá sus leat unnimusat 60 oahppočuoggá relevánta fágaoahppu.

Departemeantta árvvoštallan

Departemeanta váldá dán árvalusa vuhtii, go árvvoštallá gelbbolašvuodaláhkaásahusa rievdadeami.

§ 4 NAŠUNÁLA NJUOLGGADUSAT, PROGRAMMAPLÁNAT JA INDIKÁHTORAT

Lávdegotti láhkaásahusevttohus

Láhkaásahusa, našunála ja sámi njuolggadusaid vuodul, galget oahppoinstitušuvnnat ráhkadit sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuid prográmaplánaid. Prográmaplánaat mearridit fágalaš sisdoalu, hárhjhallanoahpu, organiserema, bargovugiid ja árvvoštallanortnegiid. Institušuvnna stivra dohkkeha prográmaplána.

Mearkkašumit § 4

Lávdegotti árvvoštallan

Lávdegottis eai leat mearkkašumit evttohussii.

Departemeantta árvvoštallan

Dajaldagaid vuodđun 4. paragrafas lea, ahte evttohuvvon láhkaásahus gusto eanet institušuvnnaide go Sámi allaskuvlii. Go lea nu, ahte departemeanta sádde gulaskuddamii evttohusa, mas doaibmaviidodat lea sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu, man Sámi allaskuvla lágida, de evttohit ahte láhkaásahusevttohusa dajaldagat leat dan ektui.

Departemeantta dáhttu mearkkašit ahte ráhkaduvvojit našunála njuolggadusat vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuide ja indikáhtorat, maiguin ođđa oahpaheaddjeoahppu dovdojuvvo. Oahppoinstitušuvnnaid prográmaplánaat, mat gustojit dáidda oahpuide, galget čuovvut našunála njuolggadusaid.

Departemeanta árvvoštallá dárbblašlažžan maiddái Sámi allaskuvlla fátmastit našunála njuolggadusaide dain vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu fágain, mat eai leat "mihtilmas" sámi (sámi duodji, sámegeiella). Sámi allaskuvla galgá oahpahit oahpahedjjiid, geat leat gelbbolaččat oahpahit sihke sámi ja dárnu vuodđoskuvllain. Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus, man Sámi allaskuvla fállá, gáibiduvvojit seammalágan vuodđorievdadusat go našunála oahpaheaddjeoahpus. Gáibádussan leat earret eará buorebut oktiiheivehit teorijja ja geavatláš barggu, dutkančanastumi, oahppoprográmmaid progresašuvnna ja profešuvdnii ráhkkaneami jeavddalaččat. Njuolggadusat galget almmatge heivehuvvot vai gokčēt sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu doaibmaguovllu dárbbuid.

§ 5 Friddjen

Lávdegotti láhkaásahusevttohus

Eksámen dahje geahččaleapmi, mii ii leat čađahuvvon vuodđoskuvlaoahpu oassin, sáhtta leat vuodđun friddjet eksámenis, geahča universitehta ja allaskuvlalága § 3-5. Oahppu mii sáhtta leat friddjema vuodđun, galgá leat jogo fága, mii vástida skuvlafága dahje fága mas lea

relevánsa vuodđoskuvlla oahpaheaddjebargui, geahča § 1, ja berre fátmastit fágadidaktihka ja hárbhallanoahpu. Studeanta galgá maiddá sáhttit duodaštit sámegeielat gelbbolašvuoda fágas.

Sámi oahpaheaddjeoahpu studeanttat, geat váldet dárogielas 30 oahppočuoggá, friddjejuvvojit nuppis dán guovtti dárogiela suopmana geahččaleamis. Sii geat váldet 60 oahppočuoggá dárogiela, eai friddjejuvvo dákkár geahččaleamis.

Lávdegotti árvvoštallan

Lávdegoddi lea evttohan ovdalis namuhuvvon friddjenmearrádusaid alma dárkilut čilgemiin.

Departemeantta árvvoštallan

Departemeanta imaštallá friddjema gáržžideami nuppi dán dárogiela suopmaniin, ja árvvoštallá našunála lánkaásahusa addit viidát vejolašvuodaid. Allaskuvllas lea almmatge vejolašvuolta ráhkadit báikkálaš mearrádusaid. Departemeanta lea dattege ovttamielalaš sámi rámmaplánalávdegottiin das, ahte friddjema eaktun galgá leat duodaštuvvon sámegeielalaš gelbbolašvuolta. Departemeantta evttohus boahtá ovdán lánkaásahusevttohusa mielddusteavsttas.

§ 6 FÁPMUIBOAHTIN JA GASKABODDOSAŠ NJUOLGGADUSAT

Lávdegotti lánkaásahusevttohus

Lánkaásahus lea fámus njukčamánu 1. beaivvi 2010 rájes ja gusto 2010-2011 oahppojagi sisaváldimii. Studeanttain, geat čuvvot ovdeš rámmaplánaid, lea vuogiatvuolta váldit eksámena dáid vuodul gitta borgemánu 1. beaivái 2015. Dán dáhtona rájes ii leat šat fámus juovlamánu 13. beaivvi 2005 addojuvvon dábalášoahpaheaddjeoahpu rámmaplána lánkaásahus.

Lávdegotti árvvoštallan

Lávdegoddi čujuha ahte čavčča 2009 dábalášoahpaheaddjeohppui álgán studeanttat leat mañemuččat, geat váldojuvvojedje sisa ja plána mielde sii gerget 2013 gida. Vásáhusat leat čájehan ahte muhtin studeanttat dárbbášit guhkit oahppoáiggi iešguđetlágan sivaiddi. Rámmaplánalávdegoddi lea dán váldán vuhtii ja bidjan 1.08. 2015 mañemus áigemearrin čadahit eksámena ovdeš rámmaplánaid vuodul.

Departemeantta árvvoštallan

Departemeanta čujuha našunála lándegotti evttohussii. Dat evttohus lea áibbas ovttalágan dáinna, earret mañemus áigemeari čadahit eksámena ovdeš rámmaplánaid vuodul. Departemeanta navdá dán oasi šaddan fuomáškeahtá boastut, ja áigemearri berre leat seamma go našunála lánkaevtttohusas, namalassii 31.12.2015. Departemeantta evttohus boahtá ovdán lánkaásahusevttohusa mielddusteavsttas.